

ADAM DRATH

1904—1942

napisał

T. BOCHEŃSKI

Urodził się dnia 2. X. 1904 w Sieniawie, pow. Jarosław, egzamin dojrzałości złożył w Toruniu w r. 1922 i w tymże roku zapisał się na Akademię Górniczą w Krakowie.

W r. 1927 objął obowiązki asystenta przy katedrze Geologii Stosowanej A. G. Tytuł inżyniera górniczego otrzymał 17. XII. 1929.

Od 1. IX. 1928 do 31. III. 1930 czynny był jako geolog przy pracach poszukiwawczych za węglem oraz rudami cynku i ołowiu w Galicyjskim Towarzystwie Kopalń w Libiążu. Po zakończeniu tych prac zajął się w Zakładzie Geologii Stosowanej studiowaniem literatury geofizycznej oraz zagadnieniami petrografii węgla. Dnia 15. VII. 1930 wyjechał w teren, aby wziąć udział w badaniach sejsmicznych, wykonywanych na Podkarpaciu przez Towarzystwo «Seismos» z Hanoweru dla S. A. «Pionier» we Lwowie.

Dnia 28. XI. 1930 wyjechał jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej w Warszawie na studia naukowe do Niemiec, Francji i Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

W pierwszym okresie studiował petrografię węgla i metody metalograficzne badań rud w Akademii Górniczej we Freibergu u prof. Stutzera, poczem zwiedził kopalnie węgla kamiennego pod Dreznem i w Zwickau, jak też kopalnie węgla brunatnego w okolicy Lipska.

Od 20. II. 1931 do 11. V. 1931 przebywał w Berlinie studiując geofizykę na politechnice i w Instytucie Geologicznym, oraz petrografię węgla w Instytucie Paleobotaniki i Petrografii Skał Palnych u prof. W. Gothana.

Następnie inż. Drath wziął udział w ćwiczeniach geofizycznych urządzonych w Harcu przez prof. H. Reicha, oraz zwiedził Akademię Górniczą w Clausthalu, kopalnie Rammelsberg k. Goslar i Instytut Geofizyczny w Getyndze.

Od 21. V. do 21. VI. 1931 wziął udział w przeprowadzeniu i opracowaniu pomiarów magnetycznych w okolicy Hamburga, oraz pomiarów grawimetrycznych w Westfalii, urządzonych przez Instytut Geologiczny w Berlinie. Po zakończeniu tych prac zwiedził szeregi kopalń w zagłębiu westfalskim, szkołę górniczą w Bochum itd., zapoznając się wszędzie z metodami pracy i jej organizacją.

W czasie jednomiesięcznego pobytu we Francji zapoznał się z pracami Instytutu Węglowego na Uniwersytecie w Lille, oraz z nowymi metodami badań rud w Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu u prof. Lacroix.

Od 7. VIII. 1931 do 19. VIII. 1932 przebywał w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Na Uniwersytecie w Harvard i w Massachusetts Institute of Technology studiuje geologię stosowaną, badania mikroskopowe rud, geofizykę stosowaną i teoretyczną oraz szacowanie złóż. Studia te kończy 11. V. 1932 otrzymując na Uniwersytecie Harvard tytuł «Master of Science».

Po otrzymaniu dyplomu wyruszył na zwiedzenie kopalń: miedzi rodzimej «Hecla and Calunet» nad Jeziorem Górnym, miedzi w Butte, Montana i Bingham Canyon w Utah, kopalń złota Comstock, Nevada i Argonaut w Kalifornii, pól naftowych w Kalifornii, Texas, Oklahoma i Luizjana, gdzie zapoznał się jednocześnie z organizacją badań geofizycznych i metodami geofizycznymi stosowanymi w tych okręgach, w poszukiwaniu za ropą naftową.

W drodze powrotnej do N. Yorku zwiedził jeszcze kopalnie rud cynku i ołowiu w Joplin i Missouri. Dnia 19. VIII. 1932 opuścił Stany Zjednoczone, wracając do Polski.

Wrócił, aby odrazu rzucić się w wir pracy i zdobytą wiedzę i doświadczenie oddać na usługi społeczeństwa. Już 1 września wyrusza w teren, aby wziąć udział w badaniach geosejsmicznych na Podkarpaciu wykonywanych przez Państw. Instytut Geologiczny w Warszawie dla S. A. «Pionier» we Lwowie.

Po zakończeniu pracy wraca do Akademii Górniczej, aby zorganizować wykłady i ćwiczenia z mikroskopowego badania węgla.

Dnia 1. I. 1934 zostaje mianowany starszym asystentem przy Zakładzie Geologii Stosowanej A. G.

Od 1. V. 1934 jest członkiem Komitetu Geofizycznych Metod Poszukiwawczych Amerykańskiego Instytutu Inżynierów Górniczych i Hutniczych w N. Jorku.

W czasie od 1. VII. do 1. X. 1934 wykonuje zdjęcie geologiczne pomiędzy rzeką Białą a Dunajcem dla «Polminu».

W roku akad. 1935/36 po przejściu prof. K. Bohdanowicza na emeryturę prowadzi wykłady z zakresu geologii Złóż Węglowych.

Dnia 11. II. 1936 przyznaje Mu Rada Wydziału Górniczego A. G. stopień naukowy «doktora nauk technicznych».

Dnia 8. VI. 1936 zostaje mianowany współpracownikiem Komisji Fizjograficznej PAU.

W lipcu 1936 wykonuje ekspertyzę geologiczną dla «Związku Celowego Powiatów Śląskich dla Eksploatacji Kamieniołomów» w Katowicach, w sprawie występowania rud żelaznych na terenie majątku «Kamienne» w Klesowie.

W sierpniu 1936 inż. Drath wyjeżdża wysłany przez Fundusz Kultury Narodowej na jednomiesięczną podróż naukową do Niemiec, dla zapoznania się z postępem metod badań petrograficznych węgla.

W maju i w czerwcu 1937 zajęty jest przeprowadzeniem ekspertyzy geologicznej dla Tow. «The Henckel von Donnersmark Beuthen Estates Limited» w sprawie występowania rud żelaznych w powiecie tarnogórskim.

W lipcu udaje się wraz z dyr. inż. Klukowskim na jeden miesiąc do Grecji dla zbadania tamtejszych złóż rud żelaznych i manganowych oraz złóż pirytów i zbadania możliwości wykorzystania tych surowców przez przemysł krajowy.

Stwierdziwszy występowanie molibdenitu, prowadzi od 1. XI. 1937 roboty poszukiwawcze za tym minerałem.

Równocześnie rozwija badania petrograficzne węgla i w r. 1938 i 1939 opracowuje, jako współpracownik P. I. G. w Warszawie, boghed kopalni Radzionków oraz węgle kopalni Dębieńsko.

W czerwcu 1939 na podstawie pracy swej: «Badania petrograficzne boghedu z kopalni Radzionków, Górny Śląsk», habilituje się.

W czasie swej niezwykle intensywnej pracy naukowej otrzymuje zaproszenie dla przeprowadzenia geologicznych badań poszukiwawczych w Afganistanie. Rząd Afganistanu, nie posiadając własnych specjalistów w dziedzinie geologii praktycznej, postanowił sprowadzić ich z Polski. Zaproszenie to było wyrazem wielkiego zaufania i uznania, jakie zyskali sobie nasi specjaliści zagranicą.

Trudno Mu było zdecydować się na opuszczenie w bardzo niepokojnym już czasie, kraju i rodziny i przerwanie swych rozpoczętych prac w kraju, zwyciężyło jednak u Niego, jak zwykle, poczucie obowiązku. Zgodził się przeto na wyjazd, jakkolwiek czynił to bardzo niechętnie, ze względu na nastroje wojenne, jakie już w tym czasie ogarniały świat.

W lipcu 1939 wyjeżdża do Kabulu sam, z tym, że w ślad za nim miała wyjechać cała grupa fachowców polskich z dziedziny górnictwa, a z wiosną r. 1940 żona z synkiem, by dzielić z Nim trudy na obczyźnie.

Los jednak pokrzyżował te plany. 1. IX. 1939 wybuchła wojna i dr Drath zostaje odcięty od swoich najbliższych, jak też od grupy fachowców mających wejść w skład ekspedycji, którzy nie mogli już z Polski wyruszyć. Zostaje na obcym terenie, w obcym Mu środowisku sam jeden.

Podjmuje jednak od razu pracę i przy pomocy dwóch specjalistów afgańskich — geologa i inżyniera górniczego — rozpoczyna badania. Powierzono Mu w pierwszym rzędzie poszukiwania węgla (jak też i innych minerałów użytecznych). Występowanie złóż węgla związane jest tutaj z silnie rozwiniętymi warstwami jurajskimi, tzw. serią «Saighan». Po zbadaniu bliższych terenów dających nikłe możliwości, proponuje rządowi afgańskiemu przerzucenie badań na północ kraju, w górzyste, niedostępne obszary, gdzie seria «Saighan» jest bardzo silnie reprezentowana. Wobec tego, że obszary te pozbawione są zupełnie wegetacji (wskutek silnej denudacji), dr Drath zaproponował przeprowadzenie wstępnych zdjęć terenowych przy pomocy samolotów. Badania te przy pomocy trzech samolotów prowadził przez okres je-

dnego tygodnia, po czym przystąpił do prac terenowych i prowadził je aż do spadnięcia śniegów.

Wracając po pierwszym okresie badań do Kabulu, uległ w górach wypadkowi, którego następstwem była 1½ miesięczna kuracja w szpitalu, podczas której opracowywał wyniki swych badań.

Po wyzdrowieniu prowadził na zlecenie Min. Górn. różnorakie badania, ekspertyzy, opracowania, wykazując w każdym wypadku wielką inicjatywę, ogromną pracowitość oraz sumiennność w podejściu do zagadnienia, przez co uzyskiwał wielkie wyniki — i co za tym idzie — wielkie uznanie i zaufanie.

Po wygaśnięciu pierwszego kontraktu zawarł nową umowę, mocą której mianowany został naczelnym geologiem Min. Górnictwa Rządu Afganistanu.

Od 20. VI. 1942 przebywa w okolicach Kandaharu oraz w prowincji Barah badając możliwości eksploatacji soli w miejscowości Szuszki na pustyni Chasz (33° N dł. geogr., 61.5° E. szer. geogr.). W czasie prowadzenia badań zmarł nagle 5. VII. 1942, uległszy bardzo niekorzystnym warunkom klimatu pustynnego, wśród których niezmordowanie pracował.

Spoczywa w Farah, dokąd przetransportowano Go po zgonie z miejscowości Szuszki.

Niespodziewana śmierć Jego wstrząsnęła szczupłą kolonią polską w Kabulu, niepospolitymi bowiem zaletami charakteru potrafił zjednać sobie wszystkich.

Do Krakowa wiadomość o Jego zgonie dotarła w lutym 1943.

Na nas, Jego przyjaciół i znajomych wiadomość o Jego śmierci wywarła wstrząsające wrażenie. Przyszła do nas w chwili wielkiego nasilenia terroru niemieckiego, gdy tysiące ofiar ginęło bądź rozstrzeliwanych, bądź wywożonych do obozów koncentracyjnych.

Cieszyliśmy się wraz z Jego najbliższymi, że jest bezpieczny, wolny od tej potwornej udręki, jaką nam z naszego życia stworzyli Niemcy, że nie żyje, jak ścigane zwierzę, lecz oddycha wolnością i swobodą. Korespondencja przychodząca od Niego podtrzymywała nas na duchu, przynosząc tchnienie innego życia, pełnego twórczej i owocnej pracy. Byliśmy pewni, że ma wszelkie warunki do przetrwania, że powróci cało i zdrowo, przywożąc wielki kapitał zdobytej wiedzy, doświadczenia, materiałów naukowych i odda go na usługi Ojczyzny.

Los chciał inaczej. Odszedł najzupełniej nieoczekiwanie w czasie pracy, której był symbolem, na obcej ziemi, która niech Mu lekką będzie.

My zachowamy w pamięci Jego postać, był bowiem pod każdym względem wzorem. Charakter mocny, nieugięty, indywidualność silna, nie znająca kompromisów, idąca zawsze do celu drogą prostą. Wszelkie trudności i przeszkody zwalczał z niezachwianą pogodą ducha, w pracy wydawał się być niezmożony, często wzbudzając w nas zdumienie Swą wytrwałością. Surowy i wymagający w stosunku do Siebie, był również wymagający dla drugich, lecz równocześnie pełen wyrozu-

miałości. Gdy ktoś raz zdobył Jego zaufanie, mógł zawsze liczyć na Jego chętną pomoc. Niezrównany, oddany przyjaciel i szlachetny w każdej okoliczności człowiek. Ze zgonem dra Dratha odszedł człowiek wielkiego ducha. Ponieśliśmy wszyscy wielką stratę!

ADAM DRATH

(Résumé)

Adam Drath est né à Sieniawa, district Jarosław, le 2. X. 1904. Ayant fait ses études secondaires à Toruń, il devint étudiant à l'Académie des Mines de Cracovie, y obtenant, en 1929, le titre d'ingénieur des mines. En 1927, il était assistant de Géologie Appliquée à l'Académie des Mines. Pendant les années 1928—1930 il prenait part, en caractère de géologue, aux recherches de prospection pour trouver de la houille et des minerais du zinc et du plomb, recherches faites par la Société des Mines de Libiąż de Galicie. Il participait aussi à l'examen sismique, fait dans les Subkarpates. Pendant ses études à l'étranger, en Allemagne, en France et dans les États Unis, il étudiait la géophysique, la pétrographie de la houille et les méthodes métallographiques appliquées à l'examen des minerais, il visitait les mines de houille noire, de houille brune, ainsi que de nombreux établissements scientifiques. Lors de son séjour aux États Unis, il étudiait, entre autres, aussi à l'Université Harward, en y obtenant le titre de «Master of science». De retour en Pologne, il devint assistant supérieur à la chaire de Géologie Appliquée de l'Académie des Mines de Cracovie. En 1936, il obtient le grade de docteur en sciences techniques. À cette époque, il fait des levés géologiques dans les Karpates, la Volhynie et la Haute Silésie, il prend part aussi dans l'examen des gisements de fer et de manganèse, en Grèce. Il s'applique, en particulier, à l'étude de la houille polonaise du point de vue pétrographique et obtient, en 1939 «veniam legendi» grâce à son ouvrage, intitulé «Recherches pétrographiques des bogheads dans la mine de Radzionków».

Invité par le gouvernement d'Afghanistan à entreprendre des recherches de prospection Adam Drath est allé à Kaboul en 1939. Son équipe de spécialistes miniers fut empêchée de le suivre par le commencement de la guerre au mois de septembre 1939.

Drath a fait, sur le terrain de l'Afghanistan, des recherches géologiques et surtout des investigations pour trouver de la houille et d'autres minéraux utiles. Par suite de considérables résultats scientifiques qu'il obtint dans le domaine de géologie ainsi que de sa connaissance des richesses minérales de l'Afghanistan, il fut nommé géologue en chef du Ministère des Mines de l'Afghanistan. Lors de son séjour dans les environs de Kandahar et dans la province Farah où il examinait la possibilité d'une éventuelle exploitation du sel, Adam Drath est mort subitement, dans le désert de Chasz, le 5 juillet, 1942.

Là mort prématurée et imprévue de l'ing. dr Drath est une grande perte pour la science à cause non seulement de ses excellentes qualifications et de son instruction, mais aussi de ses qualités de ca-

ractère, en premier lieu, de sa persévérance et de son inaltérable sérénité d'âme.

Spis prac A. Dratha

- 1) 1931. — Praca napisana wspólnie z inż. Miterą, Metody badań geosejsmicznych, *Przemysł Naftowy*, zes. 1, 2, 3 i 4.
- 2) 1931. — Praca napisana wspólnie z drem O. Stutzerem, profesorem Akademii Górniczej w Freibergu, Über eine in Abbau befindliche altmesozoische Braunkohle Polens, *Braunkohle*.
- 3) 1934. — Pomiar i praktyczne znaczenie porowatości i przepuszczalności skał roponośnych, *Przemysł Naftowy*, zes. 4 i 5.
- 4) 1935. — Węgiel brunatny kopalni «Zygmunt» w Porębie obok Zawiercia, *Akademia Nauk Technicznych*, Warszawa.
- 5) 1936. — Wspólnie z S. Jaskólskim, Badania petrograficzne węgla pokładu Otto, kop. Radzionków, Górny Śląsk (Petrographical investigations of the Otto coal bed. Radzionków, Upper Silesia (Summary), *Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego*, XII.
- 6) 1937. — Stosowana petrografia węgla na usługach przemysłu węglowego w Niemczech i w Polsce, *Przegląd Górniczo-Hutniczy*.
- 7) 1937. — Występowanie molibdenitu w powiecie sarneńskim na Wołyniu, *Hutnik*.
- 8) 1938. — Rozwój petrograficzny metod badania węgla, *Życie Techniczne*.
- 9) 1938. — Molibden (minerały, złoża, produkcja kruszców, metalurgia, produkcja i ceny), *Przegląd Mechaniczny*, t. IV, zes. 7/8, 10, 11/12.
- 10) 1938. — Petrografia węgla kamiennych, *Monografia Górnictwa Polskiego*, t. II «Przeróbka Mechaniczna Węgla».
- 11) 1939. — Problem koksowania węgla w świetle wyników badań petrograficznych węgla, *Życie Techniczne*.
- 12) 1939. — Badania petrograficzne boghedu z kopalni Radzionków, Górny Śląsk (Petrographic investigations of the boghead coal from Radzionków mine, Upper Silesia), *Biuletyn 21 P. I. G.*, Warszawa.